

4. Сергеев В. С. Концептуальні засади мережної методології дослідження політичних явищ і процесів: «політичні мережі» versus «мережне суспільство» / В. С. Сергеев // Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – Д., 2011. – №1. – С.148–152.

5. Сморгунів Л. В. Политические сети, информационные технологии и публичное управление: переход от концепции «E-Government» к «E-Governance» / Л. В. Сморгунів. – Режим доступу: infocro/2005/thes/68.pdf.

6. Borzel T. Organizing Babylon On the Different Conceptions of Policy Networks // Public Administration. – 1998. – Vol.76, №2. – P.253–273.

7. Hecló H. Issue Networks and Executive Establishment / H. Hecló // The New American Political System/ed. by A. King. – Washington, 1978. – P.87–124.

8. Marsh O. Policy Networks in British Government / D. Marsh, R. Rhodes. – Oxford: Clarendon Press, 1992. – 311 p.

9. Rhodes R. A. W. Policy Network Analysis // M. Moran, M. Rein and R. E. Goodin. The Oxford Handbook of Public Policy. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 237 p.

10. O'Toole L., Meier K. The Implications for Democracy in a Networked Bureaucratic World // Journal of Public Administration Research and Theory. – 1997. – Vol.7. – No.3. – P.446.

References

1. Derzhavna polityka ta upravlinnja. Pidruchnyk v 2 ch. Chastyna 1. Koncepcii ta problemy derzhavnoi polityky ta upravlinnja/ za red. L. V. Smorgunova. – M.: Rosijs'ka politychna encyklopedija, 2006. – 384 s.

2. Kastel's M. Stanovlenie obshhestva setevykh struktur / M. Kastel's // Novaja postindustrial'naja volna na Zapade: antologija / pod red. V. L. Inozemceva. – M.: Academia, 1999. – S.494–505.

3. Molodcov O. V. Metodologichni ustanovky sit'ovoi' paradygmy miscevoogo ta regional'nogo rozvytku: zagal'na charakterystyka osnovnykh idej ta pryncypiv / O. V. Molodcov // Zbirnyk naukovykh prac' Nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja / za zag. red. V. I. Lugovogo, V. M. Knjazeva. – K., 2005. – №1. – S.51–57.

4. Sergjejev V. S. Konceptual'ni zasady merezhnoi' metodologii' doslidzhennja politychnykh javyssh i procesiv: «politychni merezhi» versus «merezhne suspil'stvo» / V. S. Sergjejev // Grani: nauково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – Д., 2011. – №1. – С.148–152.

5. Smorgunov L. V. Politicheskie seti, informacionnye tehnologii i publichnoe upravlenie: perehod ot koncepcii «E-Government» k «E-Governance» / L. V. Smorgunov. – Rezhym dostup: infocro/2005/thes/68.pdf.

6. Borzel T. Organizing Babylon On the Different Conceptions of Policy Networks // Public Administration. – 1998. – Vol.76, №2. – P.253–273.

7. Hecló H. Issue Networks and Executive Establishment / H. Hecló // The New American Political System/ed. by A. King. – Washington, 1978. – P.87–124.

8. Marsh O. Policy Networks in British Government / D. Marsh, R. Rhodes. – Oxford: Clarendon Press, 1992. – 311 p.

9. Rhodes R. A. W. Policy Network Analysis // M. Moran, M. Rein and R. E. Goodin. The Oxford Handbook of Public Policy. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 237 p.

10. O'Toole L., Meier K. The Implications for Democracy in a Networked Bureaucratic World // Journal of Public Administration Research and Theory. – 1997. – Vol.7. – No.3. – P.446.

Ivanchenko K. O., graduate student of political science, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), iikatherinaii@gmail.com

Network approach in political studies: formation and development trends

The article examines the preconditions of a network approach. The basic directions of research network approach in the analysis of political processes. Defines the term of «political network», which is the key to understanding the network approach in the study of politics. Analyzed a several of works that have different definitions place the network approach in political science.

Keywords: network approach, politics, political process, political networks.

УДК 321.013

Бондаренко О. І.,
доцент, кандидат психологічних наук, доцент
кафедри міжнародної інформації та країнознавства,
Хмельницький національний університет
(Україна, Хмельницький), elenaivbond@gmail.com

Малигін О. В.,
доцент, кандидат технічних наук, доцент
кафедри міжнародної інформації та країнознавства,
Хмельницький національний університет
(Україна, Хмельницький), alex.mlgn@gmail.com

АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ ЄВРОСКЕПТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН ЄС

Аналізуються показники, які посилюють євроскептичні настрої серед громадян ЄС. Дослідження проведено на основі статистичних даних опитувань Євробарометру за 2015–2016 р., індексу слабкості держави та глобального індексу тероризму. Євроскептичні настрої досліджувалися через аналіз 13 показників негативного ставлення громадян до європейських інституцій та до самого ЄС. Для диференціації показників був зроблений розподіл 28 країн ЄС на два кластери. У кластер №1 потрапили 14 країн, в яких є політичні сили з євроскептичними поглядами, і які представлені у Європарламенті, у кластер №2 потрапили 14 країн, в яких не має європарламентарів з такими поглядами. Для кожного кластеру зроблений кореляційний аналіз показників для встановлення особливостей євроскептичних поглядів громадян країн ЄС.

Ключові слова: євроскептицизм, Eurobarometer, індекс тероризму, Failed States Index, Євростат.

З загостренням міграційної кризи ЄС зіткнувся з посиленням євроскептичних настроїв як серед громадян країн Союзу, так і серед європарламентарів. Поняття євроскептицизму виникло спочатку як суто англійське явище, що підкріплювало відчуття «інакшості» країни щодо континентального європейського інтеграційного проекту. У подальшому це поняття трансформувалося у позицію, яка заперечує повністю або частково ідею європейської інтеграції (визначення П. Таггарта) [1]. К. Сьоренсен визначає євроскептицизм, як несхвальне ставлення до ЄС у цілому або до якоїсь окремої сфери його діяльності. Типологією явища євроскептицизму та визначенням рівнів його прояву займалися науковці К. Флуд, П. Копецькі, К. Мудде (2002), А. Шербяк, К. Грабов, Х. Флоріан (2013), П. Де Вільде, А. Михайліду та Г. Дж. Тренц (2013), В. Бенеш, Д. Л. Халаньова, Я. Еберле (2016) [2]. Метою їх робіт було виявлення явища шляхом визначення різних типів євроскептицизму в залежності від ставлення до ЄС як державного устрою та в залежності від взаємодії між європейською політичною діяльністю та політикою.

Вибори 2014 р. до Європарламенту підтвердили тенденцію до зростання впливу євроскептиків. Політичні партії, які підтримують євроскептичні погляди, є популістичними, що підриває довіру до європейських інституцій. З цих позицій зрозумілим постає питання про нейтралізацію цього явища, для чого необхідно чітко уявляти межі проникнення та закріплення цієї думки серед населення країн-членів ЄС, як реакції на підтримку зовнішньої та внутрішньої політики. Тому актуальним виявляється аналіз впливу факторів, які можуть посилювати євроскептичні настрої серед населення ЄС. Такі настрої вимірюються через показники негативного ставлення до проведеної політики. Звідси постає мета даного дослідження: встановлення зв'язків між показниками соціального, економічного та політичного стану та рівнем євроскептицизму через призму суспільної думки громадян ЄС. Методологічна база дослідження:

кластерний аналіз, інформаційно-пошуковий метод, статистичний, порівняльний, кореляційний, системний аналізи. Вихідними даними дослідження є опитування Євробарометру за 2015–2016 рр., індекс стабільності та уразливості держави та індекс тероризму за 2016 р., дані Євростату з розвитку країн ЄС.

Аналіз партій, які пройшли у Європарламент у 2014 р., засвідчив суттєве зростання кількості європарламентарів з євроскептичними поглядами, які здебільшого є представниками правочентристських та ультраправих партій. Якщо у 2009 р. у Європарламенті налічувалось 56 євроскептиків-парламентарів [3], то у 2014 р. їх стало майже у двічі більше – 108, які є представниками 14 країн ЄС (див. табл.1). Входячи з цього всі країни ЄС було поділено на 2 кластери. До першого кластеру, який представляє країни з переважним рівнем євроскептицизму увійшли країни, які представлені у таблиці 1. Другий кластер, з меншим рівнем поширення євроскептицизму увійшли країни: Кіпр, Чехія, Естонія, Ірландія, Латвія, Болгарія, Люксембург, Мальта, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Хорватія.

З таблиці 1 випливає, що найбільше євроскептиків від загальної кількості європарламентарів мають Данія, Великобританія, Франція, Італія, Австрія.

Зростання євроскептицизму обумовлено проблемами, перед якими опинилося європейське суспільство. Такі проблеми послаблюють державу та викликають незадоволеність у громадян. Тому для аналізу був обраний індекс стабільності та уразливості держав (Failed States Index). Це комплексний показник, що характеризує здатність влади контролювати цілісність своєї території, а також демографічну, політичну та економічну ситуацію в країні.

Аналіз рівня стабільності держав за цим індексом показав, що в цілому, країни з відносно помітним рівнем євроскептицизму (кластер №1) мають більш високий рівень стабільності (середньозважене значення індексу складає 34,1) порівняно з країнами, що входять у кластер №2 (середньозважене значення індексу складає 42). Як видно з приведених у табл. 2 середньозважених субіндексів для обраних кластерів, лише тільки за одним показником – рівень міграції країни кластеру №1 демонструють більшу уразливість порівняно з країнами кластеру №2.

Таблиця 1

Розподіл місць євроскептиків у Парламенті ЄС по країнах [3]

Країна	Кількість європарламентарів від країни	Кількість євроскептичних парламентарів	% євроскептичних парламентарів
Данія	13	5	38,5
Великобританія	73	24	32,9
Франція	74	24	32,4
Італія	73	22	30,1
Австрія	18	4	22,2
Литва	11	2	18,2
Нідерланди	26	4	15,4
Фінляндія	13	2	15,4
Греція	21	3	14,3
Угорщина	21	3	14,3
Швеція	20	2	10,0
Польща	51	4	7,8
Німеччина	96	7	7,3
Бельгія	21	1	4,8

Таблиця 2

Середньозважені субіндекси слабкості держави за кластерами, 2016 р.*

Кластери	Рівень демографічного тиску	Рівень міграції	Наявність незадоволених груп, налаштованих на пошту	Стійка та перманентна еміграція з країни	Нерівномірність економічного розвитку	Рівень економічної нестабільності	Рівень делегімізації та криміналізації державних структур	Наявність і якість суспільних послуг	Рівень порушення прав людини	Рівень впливу апарату держбезпеки	Рівень впливу групових та кланових еліт	Рівень втручання інших держав або зовнішніх політичних суб'єктів
№1	2,5	4	4,5	2,3	3	3,9	2,4	2	2,1	2,3	3	2,2
№2	2,7	3,6	5,2	3,3	3,6	4,5	3,4	2,7	2,5	2,8	4,2	3,6

* – розраховано за даними [4]

У кластері №1 найбільш уразливими країнами є Греція (55,9), Угорщина (52,7), Італія (43,1), Литва (42,4) (див. рис. 1). Основними субіндексами такої уразливості для цих країн виступили: рівень економічної нестабільності та наявність незадоволених груп, налаштованих на помсту (Греція, Угорщина, Італія, Литва), рівень делегітимізації та криміналізації державних структур (Греція, Угорщина), рівень міграції (Італія). Найбільш стійкими країнами у кластері №1 є Фінляндія (18,8), Швеція (22,6) та Данія (21,5). У кластері №2 найбільш нестійкими країнами є Кіпр (64), Болгарія (53,7), Румунія (52,9), Хорватія (52,4). Субіндекси, які обумовили збільшення уразливості для цих країн виступили: наявність незадоволених груп (Кіпр, Болгарія, Румунія, Хорватія), рівень впливу групових та кланових еліт (Кіпр, Болгарія, Румунія), рівень економічної нестабільності (Кіпр, Болгарія, Хорватія). Найбільш стійкими країнами в цьому кластері виявилися Ірландія (22,5), Люксембург (24,1), Португалія (29,2), Словенія (33,9).

Більша уразливість через міграцію країн кластеру №1 обумовлена суттєво більшим міграційним потоком – 127,15 тис. осіб проти 50,08 тис. осіб у 2015 р. для країн кластеру №2 [5].

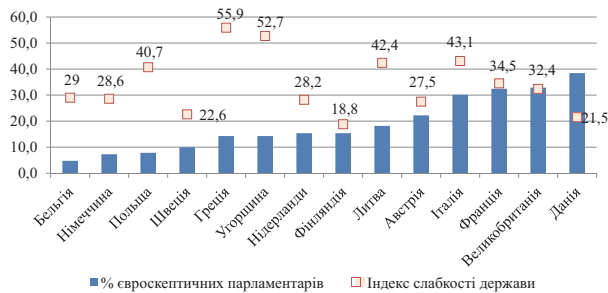

Рис. 1. Порівняння кількості євроскептичних парламентарів та індексу слабкості держав за країнами кластеру №1 [3; 4]

Міграція стала головним предметом дискурсу у євроскептиків, які виступають з позицій підтримки національних держав, їх суверенітету, не допущення в країну мігрантів.

Співставлення загального рівня безробіття у 2016 р. для обох кластерів показало, що незважаючи на більший рівень євроскептицизму в країнах кластера №1, рівень безробіття серед активного населення в ньому нижчий (складає 7%) порівняно з кластером №2 (дорівнює 9%). Це дозволяє припустити, що теза євроскептиків про збільшення безробіття через міграцію не має достатнього обґрунтування. Зауважимо, що представлені усереднені показники безробіття для кластерів не враховують Грецію (рівень 25%, найбільший серед країн ЄС) та Іспанію (рівень – 22%) [6].

Цікавим є і той факт, що кількість населення у країнах кластеру №1 у 3,5 рази більша, ніж у країнах кластеру №2, а частка чистої міграції на 1000 осіб населення в країнах кластеру №2 складає –0,96 (розрахований без Люксембургу та Мальти, де цей показник – 20 та 10 відповідно) [5]. Це свідчить про те, що з цієї групи країн більше виїжджає ніж прибуває.

Аналізуючи загальні показники розвитку країн за кластерами, можна зробити висновок, що євроскептицизм зростає в країнах з більш високими показниками

розвитку, де економічний стан більш стабільний. Так, наприклад, країни кластеру №1 продукували 85% загального ВВП ЄС у 2016 р.

Масовий наплив мігрантів та біженців спричинив загострення цілого ряду побоювань громадян ЄС стосовно розвитку соціально-економічної сфери, таких як зниження життєвого рівня, зростання безробіття, випадків посягань на честь і гідність громадян, загроз терористичного характеру, загострення етноконфесійних протиріч. Це обумовлено тим, що міграційні потоки пов'язані з виділенням значних фінансових коштів, які були призначені для соціальних та інших програм і були вилучені зі сфери забезпечення життєдіяльності європейських громадян.

Аналіз результатів опитування громадян ЄС за даними Євробарометру щодо визначення загроз безпеці показав, що впродовж міграційної кризи у Європі ставлення населення до основних загроз безпеці змінилося (див. рис. 2).

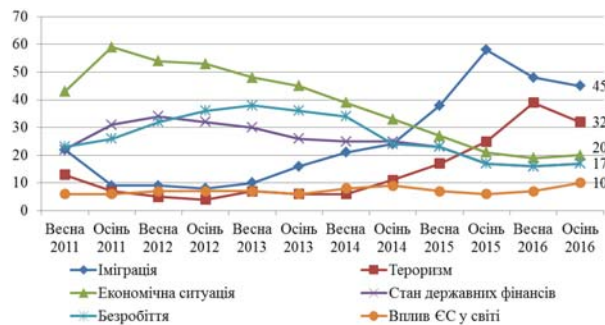

Рис. 2. Динаміка оцінки громадянами ЄС рівня загроз безпеці, % [7]

До 2016 р. занепокоєність громадян ЄС стосовно економічної ситуації, стану державних фінансів та безробіття зменшувалась, а з 2016 р. почала проглядатися слабка тенденція щодо її зростання. У продовж 2012–2015 рр. спостерігалось постійне зростання занепокоєння рівнями імміграції та тероризму. У 2016 р. проблеми міграції, тероризму, турбували громадян ЄС найбільше. Так, 45% респондентів назвали найбільшою проблемою – імміграцію. На другому місці тероризм – 32% опитуваних. Ці фактори безумовно сприяли зростанню євроскептичних настроїв населення ЄС.

Зростання євроскептицизму і зростаюча підтримка політичних організацій правого спектру у багатьох країнах ЄС означає серйозний поворот у свідомості значної частини європейців, які не підтримують політичну лінію Брюсселя, незадоволені міграційною політикою ЄС. Так, за даними опитування, яке проводилося агентством ICM Research у 2015 р. у Великобританії, Франції та Іспанії, щодо головних причин зростання популярності правих партій, респонденти назвали високий рівень імміграції (47%), обіцянки, які не були виконані (46%), розчарування у ЄС. У Великобританії, яка у 2016 р. проголосувала за вихід з ЄС, ці показники дорівнювали 67%, 39% і 53% відповідно до наведених причин. Як результат, за вихід з ЄС на Brexit проголосувало 51,9% населення країни [8].

Таким чином, євроскептицизм у країнах ЄС зростає у зв'язку з кризою, що проявлялося і в опитуваннях

громадської думки, і в результатах виборів різного рівня. Ці явища в значній мірі стали визначати стан і динаміку розвитку внутрішньополітичної ситуації як в ряді європейських країн, так і в цілому в ЄС. Так, аналіз динаміки рівня довіри громадян ЄС до європейських інституцій (рис. 3) показує що, найвищий рівень довіри був у 2007 р. Найбільше падіння цього показника спостерігалось у 2014 р., і незважаючи на деяке його зростання до 2016 р., довіряють європейським інституціям менше половини громадян.

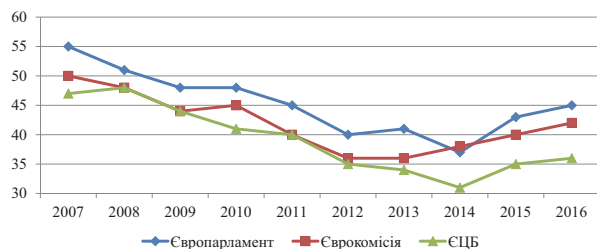

Рис. 3. Динаміка рівня довіри громадян ЄС до європейських інституцій [7]

Для оцінки рівня євроскептицизму, який виражається у негативному ставленні громадян до політики ЄС та його інститутів влади та його складових були використані опитування Standard Eurobarometer за 2015–2016 рр. Середньозважені показники відповідей респондентів та Індекс тероризму відповідно до кластерів представлені у таблиці 3.

Порівняння середньозважених показників відповідей респондентів за кластерами показує, що в країнах кластеру №1 спостерігається більший рівень скептицизму стосовно самого ЄС (див. відповіді на питання: «Схильні не довіряти Європейській Комісії», «Негативне ставлення до ЄС», «Не вважають себе громадянами ЄС»), а в країнах кластеру №2 скептичні настрої обумовлюються здебільшого внутрішніми проблемами: права і свободи, зайнятість, врахування голосу виборця, стан економіки країни. Безумовно, ці внутрішніми проблемами можуть виступати підґрунтям розвитку скептичних настроїв стосовно самого ЄС. Помітний вплив на розвиток євроскептицизму демонструє і рівень терористичних загроз, який, як видно з табл. 3, суттєво вищий для країн кластеру

№1, які відрізняються підвищеним рівнем євроскептицизму.

Для кластеру №1 євроскептичні погляди серед громадян ЄС найбільше розповсюджені у Данії (49%), Великобританії (42%), Фінляндії (41%), Швеції (40%), найменше – в Італії (16%), Угорщині (21%) та у Німеччині (24%) [7; 9].

Для розуміння відмінностей між кластерами та оцінки тісноти зв'язків між обраними показниками був проведений кореляційний аналіз, результати якого наведені у табл. 4. В таблиці наведені лише значимі помітні коефіцієнти кореляцій (коефіцієнти більші за 0,5, рівень статистичної значимості 0,05).

Результати кореляційного аналізу свідчать, що в країнах кластеру №1 спостерігається помітний позитивний зв'язок між всіма складовими євроскептицизму (за виключенням рівня життєвого оптимізму) та ставленням до ЄС і рівнем індексу слабкості держави. Такий зв'язок обумовлює взаємне посилення кожного з складових та сприяє зростанню євроскептичних настроїв серед громадян. У той же час, для країн кластеру №2 не спостерігається статистично значимого впливу тероризму на негативне ставлення до ЄС та його песимістичного майбутнього, відсутність відчуття громадянства ЄС не впливає на недовіру до Єврокомісії (ЄК), а не врахування голосу виборця не підсилює негативне ставлення до ЄС. Таким чином, євроскептичні погляди поширені більше в країнах кластеру №1, де ці погляди поширюються політичними силами.

Результати проведених досліджень демонструють, що в країнах з переважно більш високим рівнем розвитку економіки спостерігається більш високий рівень євроскептицизму, зокрема стосовно самого ЄС, його політики та його інституцій, у той час коли в інших країнах, з меншим рівнем євроскептицизму, скептичні настрої здебільшого обумовлюються внутрішньонаціональними проблемами. На тлі міграційної кризи в ЄС праві та ультраправі партії намагаються внутрішні проблеми перевести у загальноєвропейську площину, ставлячи під сумнів саме існування країн в межах ЄС. Дослідження також показали, що безпосередній вплив міграції на стан безробіття та рівень життя населення перебільшений і є результатом маніпулювання свідомістю громадян ЄС. У той же час, не здатність ЄС та національних урядів протидіяти тероризму, проявам

Таблиця 3

Середньозважені показники відповідей респондентів за кластерами (%)* та індекс тероризму

Кластери	Вплив на особисте відчуття безпеки: повата основних прав і свобод (негатив)	Вплив на особисте відчуття безпеки: ситуація із зайнятістю (негатив)	Схильні не довіряти Європейській Комісії	Рівень життєвого оптимізму	Негативне ставлення до ЄС	Не враховується голос виборця	Песимістичне майбутнє ЄС	Негативний стан національної економіки	Не вважають себе громадянами ЄС	Індекс тероризму [10]
№1	19,6	39,0	42,8	15,5	25,5	49,7	44,9	49,8	31,6	2,3
№2	23,0	51,4	41,4	17,6	18,4	56,7	36,4	59,2	28,7	0,8

* – Розраховано за даними [7; 9]

Коефіцієнти кореляції між обраними показниками, які пов'язані з євроскептицизмом

№	Показники	Кластер		
		1	2	
1	Загальне значення індексу слабкості держави	Вплив на особисте відчуття безпеки: повага основних прав і свобод (негатив)	0,66	
2		Вплив на особисте відчуття безпеки: ситуація із зайнятістю (негатив)	0,68	
3		Не вважають себе громадянами ЄС	0,55	0,74
4		Не враховується голос виборця	0,86	
5		Негативний стан національної економіки	0,71	
6		Песимістичне майбутнє ЄС		0,57
7		Рівень життєвого оптимізму	-0,67	
8	Негативне ставлення до ЄС	Індекс тероризму	0,53	
9		Не вважають себе громадянами ЄС	0,77	0,58
10		Не враховується голос виборця	0,63	
11		Песимістичне майбутнє ЄС	0,95	0,85
12	Песимістичне майбутнє ЄС	Індекс тероризму	0,68	
13		Не вважають себе громадянами ЄС	0,76	0,55
14	Схильні не довіряти ЄК	Не вважають себе громадянами ЄС	0,72	
15		Не враховується голос виборця	0,65	0,58
16		Негативне ставлення до ЄС	0,72	0,69
17		Песимістичне майбутнє ЄС	0,74	0,57
18		Рівень життєвого оптимізму	-0,73	

насильства, у тому числі з боку біженців та мігрантів, викликає занепокоєння у громадян та сприяє розвитку серед них євроскептичних настроїв.

Не зважаючи на отримані результати, поза рамками досліджень залишилися питання комплексної оцінки рівня євроскептицизму, методики його оцінювання, врахування питомого вкладу країн у розвиток євроскептичних настроїв, що безумовно має стати предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality [Електронний ресурс] / Szczerbiak A. – Режим доступу: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-69.pdf&site=266>
2. Policy Papers: Euroscepticism and Trustbuilding [Електронний ресурс] / Vít Beneš, Daniela Lenčes Chalániová, Jakub Eberle // Prague European Summit. – Режим доступу: <http://www.praguesummit.eu/docs/euroscepticism-and-trustbuilding-224.pdf>
3. Where do you find eurosceptic politicians? [Електронний ресурс] // One Europe. – Режим доступу: <http://one-europe.net/eurographics/where-do-you-find-eurosceptic-politicians>
4. Failed States Index [Електронний ресурс] // Foreign Policy. – Режим доступу: <http://fsi.fundforpeace.org>
5. Immigration [Електронний ресурс] // Eurostat. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&code=tps00176&language=en>
6. Eurostat regional yearbook 2015 74 [Електронний ресурс] // Eurostat. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7018888/KS-NA-15-001-EN-N.pdf/6f0d4095-5e7a-4aab-af28-d255e2bcb395>

7. Special Eurobarometer 371 [Електронний ресурс] // European Commission. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=SPECIAL&yearFrom=1974&yearTo=2016&search=security>

8. Миграционный кризис в Европе [Електронний ресурс] / Кошкина А. П. – Москва: ФГБОУ ВО «РЭУ им. Г. В. Плеханова», 2016. – Вып.6. – 92 с. // Migratsionnyy krizis v Evrope / Koshkina A. P. – Moskva: FGBOU VO «REU im. G. V. Plehanova», 2016. – Вып.6. – 92 с. – Режим доступу: <http://www.rea.ru/ru/Documents/Antiterror/Vestnik6.pdf>

9. Public opinion in the European Union. Standard Eurobarometer 83 [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb83/eb83_publ_en.pdf

10. Global Terrorism Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Global%20Terrorism%20Index%202016_0.pdf

Bondarenko O. I., Ph.D., Assoc. Prof. at the Department of international information and regional geography of Khmelnytsky National University (Ukraine, Khmelnytskyi), elenaivbond@gmail.com

Malyhin O. V., Ph.D., Assoc. Prof. at the Department of international information and regional geography of Khmelnytsky National University (Ukraine, Khmelnytskyi), alex.mlgn@gmail.com

The analysis of Eurosceptic views' dissemination among EU citizens

In the article the indicators reinforcing Eurosceptic views among EU citizens were analyzed. The research was conducted on the basis of Eurobarometer surveys' statistic data for 2015–2016, Failed States Index and Global Terrorism Index. Eurosceptic views were studied through the analysis of 13 indicators of citizens'

negative attitude towards European institutions and the EU. 28 countries were divided into two clusters for differentiation of indicators. The first cluster included 14 countries which Eurosceptic political forces are represented in the European Parliament. The second cluster included 14 countries which don't have members in the European Parliament with such views. The indicators' correlation analysis for each cluster was done to determine the features of Eurosceptic views of EU countries' citizens.

Keywords: Euroscepticism, Eurobarometer, terrorism index, Failed States Index, Eurostat.

* * *

УДК 341.24

Вонсович О. С.,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний
заклад «Центрально-Європейський університет»
(Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

РИМСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 2017 РОКУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Метою даної статті – є аналіз концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: дана Декларація уособлює в собі широкий спектр завдань, які визначають внутрішню та зовнішню політику Європейського Союзу на найближчі 10 років; всі положення Декларації потребують значних коштів, яких на сьогоднішній день не вистачає для їх повноцінної реалізації, а тому доцільною є розробка додаткового документу, в якому потрібно чітко прописати суми видатків на конкретні напрями; стратегічно вірним є те, що широке коло питань згруповано у чотири головні пункти, що робить даний документ легшим до сприйняття та розуміння; в разі того, якщо Європейському Союзу вдасться реалізувати більшість положень даного документу, це не тільки доведе його право на існування, але і зможе вивести його на новий рівень політичного, економічного, безпекового та соціального розвитку.

Ключові слова: Європейський Союз, Римська декларація, співробітництво, безпека, політичні процеси, розвиток.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року. Такими, які раніше не були достатнім чином обґрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз змістових положень основних пунктів Декларації, співставлення цих положень із реальною ситуацією, наведення прикладів, які підтверджують реалізацію ключових завдань документу.

В статті автором були використані, переважним чином, матеріали вітчизняних ЗМІ, а також матеріали офіційних веб-сайтів Європейської Служби Зовнішніх Зв'язків, Європейської Ради та Ради Європейського Союзу, Європейської Комісії. Це дозволило автору глибше проаналізувати досліджувану проблему, а також визначити характерні особливості кожного із пунктів Декларації.

Метою даної статті – є аналіз концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року.

25 березня 2017 р. виповнилось 60 років з дня підписання Римських договорів 1957 р., які увійшли в історію в якості установчих договорів ЄС поряд із Ніщьким та Амстердамським. Ця знакова подія стала важливою для Європейського Союзу з точки зору аналізу його діяльності та визначення перспектив подальшого розвитку. Зрозуміло, що за 60 років у світі

змінилось багато чого, а тому доцільним є визначення нової ролі ЄС у Європі та світі. Так, наприклад, за цей період Євросоюзу вдалось створити найбільший в світі єдиний ринок, другу в світі найбільш часто використовувану валюту євро, створити найбільший торговельний союз, стати найбільшим донором допомоги розвитку та гуманітарної допомоги і т.д. [1]. Потрібно, також, відзначити і особливу роль дипломатії ЄС, яка має реальну вагу і допомагає робити світ більш безпечним та стійким. Прикладами цього є домовленість по ядерній програмі Ірану, провідна роль Євросоюзу у досягненні Паризької угоди по клімату, прийняття Організацією Об'єднаних Націй Цілей в галузі стійкого розвитку до 2030 р. Все це свідчить про те, що і сьогодні Європейський союз залишається активним геополітичним гравцем як на регіональному, так і на глобальному рівні.

Але не треба забувати про те, що поряд із позитивними успіхами спостерігається наявність ряду деструктивних процесів, які обумовлені загальною нестабільністю в світі, а також складною внутрішньою ситуацією. Ці процеси заважають ефективній реалізації запланованих заходів і гальмують, в цілому, процес розвитку Європейського Союзу. Одними із основних перешкод є виклики та загрози безпеці ЄС, серед яких можна виділити такі як: тероризм, нелегальна міграція, транснаціональна злочинність, наркотрафік, поширення епідемій тощо. Всі вони створюють умови, в яких проведення конструктивної діяльності стає складним і непередбачуваним.

Враховуючи таку ситуацію, 25 березня 2017 року під час урочистої зустрічі у Римі, представники 27 країн-членів Європейського Союзу підписали Римську декларацію, в якій визначили основні напрями роботи на наступне десятиліття. Ця Декларація містить чотири основні пункти, в яких розкрито зміст подальшої діяльності ЄС щодо забезпечення розвитку: безпечна та надійна Європа, процвітаюча та стійка Європа, соціальна Європа, сильна Європа на світовій арені [2]. Структурна послідовність складових частин Декларації, на думку автора, марно визначена саме в такій послідовності, адже, як і раніше, питання безпеки виходять на перший план. Кожен елемент пов'язаний з іншим або витікає із попереднього, тому в комплексному вигляді даний документ можна визначити в якості стратегії загального розвитку та забезпечення безпеки.

Відносно першого пункту, потрібно зауважити на тому, що в ньому мова йде про те, що в межах ЄС всі громадяни почувуються в безпеці і можуть вільно переміщуватись; зовнішні кордони охороняються; існує ефективна, відповідальна та стійка міграційна політика із повагою до міжнародних норм; є намір боротись із тероризмом та організованою злочинністю [3].

Аналізуючи даний пункт, потрібно звернути увагу на те, що його зміст подано в дуже оптимістичному вигляді. Якщо подивитись на реальний стан справ, то за останні роки ситуація в галузі безпеки стала більш загрозливою. Насамперед, це пов'язано із збільшенням проявів терористичної діяльності (теракти в Парижі, Брюсселі, нещодавні теракти в Лондоні), які стають дедалі більш несподіваними та непередбачуваними. Не дивлячись на те, що на боротьбу із тероризмом в ЄС виділяються великі кошти, тим не менш результат не є